

3. *Our work on energy security, 2021. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.iea.org/topics/energy-security>*

4. *Koçaslan G. International Energy Security Indicators and Turkey's Energy Security Risk Score. International Journal of Energy Economics and Policy Vol. 4, No. 4, 2014, pp. 735-743.*

5. *Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013. №1277.*

6. *International Index of Energy Security Risk. Global Energy Institute, 2020. 124 p.*

Поплавська О.М.

кандидат економічних наук, доцент,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,

Чала Н.Д.

доктор наук з державного управління, професор,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»

ГЕНДЕРНІ РОЗРИВИ НА РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ В НОВІЙ СОЦІО-ЕКОНОМІЧНІЙ РЕАЛЬНОСТІ

Журнал «Економіст» у своєму серпневому номері визнав настання нової соціально-економічної реальності [1]. На поглиблення поточної економічної кризи, крім пандемії COVID-19, впливають процеси цифровізації та розгортання Індустрії 4.0. Сучасні економісти, спираючись на праці Й. Шумпетера та М. Кондратьєва, вказують на радикальні інноваційні структурні технологічні зміни [2]. В цих умовах роботодавці висувають нові вимоги до компетенцій і навичок персоналу, а деякі з них стають зовсім не затребуваними. Відповідно загострилися прояви недосконалості ринку праці: асиметрія в оплаті праці, дисбаланс робочої сили, неузгодженість потреб і очікувань роботодавців щодо якості робочої сили, що сформувало нову соціоекономічну реальність.

Робоча гіпотеза дослідження була сформульована на основі аналітичного звіту дослідження ГО «Жіноча професійна ліга» і полягає у тому, що в Україні працюючі жінки мають гірші умови доступу до навчання та освіти дорослих внаслідок дії специфічних, зумовлених традиційними гендерними стереотипами бар'єрів (виконання сімейних обов'язків, хатньої роботи, догляд за дітьми) [3, с. 47]. Це означає, що у них обмежені можливості вчасно отримати нові компетенції і знання. Така ситуація закладає стереотипне сприйняття працюючих жінок, як гірших працівниць. Виходячи з цього, маємо спостерігати на ринку праці гендерні розриви.

За мету цієї роботи поставлено: дослідити та оцінити глибину гендерних розривів на українському ринку праці за напрямками: професійний розвиток та

кар'єра (рівень оплати праці, прийняття на роботу, позиція в організаційній структурі в організації); саморозвиток та розширення економічних можливостей (доступ до навчання та освіти дорослих); wellbeing (баланс робочого часу та часу на сім'ю і дозвілля) під впливом чинників нової соціоекономічної реальності.

На актуальність роботи вказують численні аналітичні дослідження Світового банку, Всесвітнього економічного форуму, громадських об'єднань при ООН. Аналітичний документ Світового банку [4, с. 9] чітко вказує, що внаслідок пандемії коронавірусу жінки частіше втрачали роботу та мали скорочення заробітної плати в Бангладеш, Індії та Південній Африці. Крім того, зазначено, що в залежності від виду роботи існують різні можливості виконувати її віддалено, а також різні ризики щодо інфекціонування коронавірусом. Жінки більшою мірою зайняті у видах діяльності, які передбачають високий контакт з людьми (освіта, туризм, сфера обслуговування, тощо). Тому вони частіше втрачали роботу і хворіли. У цьому самому документі вказано, що потрібні подальші дослідження для розуміння гендерних розривів у різних країнах. У Рейтингу гендерних розривів, що складає Світовий економічний форум [5] Україна займає 59 місце зі 153. За складовою "Участь в економіці та економічні можливості" Україна посідає 39 місце зі 153. Ці показники є типовими для країн Східної Європи. Особливістю представленої роботи є її фокусування на дослідженні гендерних розривів в умовах нової соціально-економічної реальності.

Дана робота базується на даних соціологічного опитування, яке проводила в Україні ГО «Жіноча професійна Ліга» за підтримки CIVICUS [3] в період жорстких карантинних заходів, та відкритих статистичних даних. Разом з тим автори запропонували власну методику дослідження, яка дозволяє оцінити глибину розривів на ринку праці залежно від економічних та соціальних чинників.

Аналіз даних Державного комітету статистики України підтвердив тезу щодо наявності гендерних розривів у рівні оплати праці, безробіття, неформальній зайнятості. Зокрема, впродовж 2019 року жінки в Україні отримували 75,7-78,1% від середньомісячної заробітної плати чоловіків. Впродовж 2020 р. розрив скоротився, жінки отримували 78,0-80,1% від середньомісячної заробітної плати чоловіків [6]. Безпосередньо у період дії жорсткого карантину (12.03.2020 - 30.06.2020) в Україні зростання зареєстрованих безробітних склало 76%, при цьому кількість зареєстрованих вакансій скоротилася на 49%. Серед зареєстрованих безробітних переважають жінки - 58% [7].

Дослідження ГО «Жіноча професійна Ліга» [3, с. 36] показало, що старші вікові групи жінок перші стикаються з потребою в опануванні новими навичками, а також мають високі бар'єри доступу до освітніх послуг для дорослих. Це зумовлено тим, що коли старші вікові категорії працівників отримували базову освіту і опановували базові професійні навички деяких технологій і програмних продуктів ще не існувало. Традиційні стереотипи в

українському суспільстві посилюють гендерну нерівність з якою стикаються жінки на робочому місці і при перерозподілі домашньої роботи (участь у вихованні дітей, хатня робота, догляд за хворими родичами, тощо).

При проведенні опитування роботодавців, жінки-підприємниці вказали на важливість навичок: знаходити баланс між особистим і професійним життям, профілактику вигорання, раціональне прийняття рішень.

Таким чином, бачимо, що під час кризи найвразливішою категорією виявилися працюючі жінки, на яких припало суттєве збільшення навантаження у зв'язку із закриттям шкіл і зростанням додаткової хатньої роботи. При цьому зберігаються розриви в оплаті праці, дискримінаційні прояви під час найму на роботу та регулювання трудових відносин; залишилися невирішеними й загострилися проблеми «балансу роботи-життя» та якості життя (well-being). Також треба вказати на потреби у навчанні жінок старшої вікової категорії, які об'єктивно не могли під час отримання професійних навичок опанувати сучасні технології.

Зазначимо, що Україна повільно просувається у напрямку зменшення гендерних розривів в оплаті праці. Вона долучилася до Міжнародної коаліції за рівну оплату праці, але формальних заходів для зменшення гендерних розривів на українському ринку праці не достатньо.

Перелік використаних джерел:

1. *Beddoes, Z.M. editor-in-chief (2020). The Economist, July 23rd, 2020.*
2. *Бажал Ю. М. Політика розвитку інноваційної екосистеми в умовах сучасної економічної кризи / Бажал Ю. М. // Інноваційні ідеї в економічній науці: пошуки вирішення сучасних проблем (2020) : матеріали науково-практичної конференції, 16 квітня 2020 року / [Артёмова Т. І., Бажал Ю. М., Бебешко Д. М. та ін.] ; Нац. ун-т "Кієво-Могилянська академія", Каф. економічної теорії, Наук.-навч. центр "Інноваційна лабораторія" НаУКМА. - Київ : НаУКМА, 2020. - С. 6-7.*
3. *Навчальні потреби жінок в Україні: аналітичний звіт дослідження / Лазоренко О.О., Чала Н.Д., Гомілко О.Є., Кожина А.В. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2020. 104 с. електрон. версія брошури. URL:<https://communitylpw.wixsite.com/publish> ISBN 978-966-00-1782-5 (online)*
4. *COVID-19 and Gender Research in LMICs: July-September 2020 Quarterly Review Report. Center on Gender Equity and Health UNIVERSITY OF CALIFORNIA SAN DIEGO SCHOOL OF MEDICINE [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://emerge.ucsd.edu/wp-content/uploads/2020/10/covid-19-and-gender-quarterly-report-jul-sep-2020.pdf>*
5. *Global Gender Gap Report 2020 World Economic Forum. Insight Report. World Economic Bank. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf*
6. *Середньомісячна заробітна плата за статтю та видами економічної діяльності за квартал. Дані офіційного сайту Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:*

---

http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/gdn/snzp/snzp_ek/snzp_ek_m&w.htm

7. Ситуація на ринку праці та діяльність Державної служби зайнятості України у січні - червні 2020 року. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/67>